

УДК 316.74

М. Б. Дем'янюк
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри філософії та політології
Хмельницького національного університету

ХРИСТІЯНСЬКА РЕЛІГІЯ ТА СУСПІЛЬСТВО: ГУМАНІСТИЧНІ ЗАСАДИ СИНЕРГІЇ

У культуротворчих процесах сучасного світу особливо актуальними є пошуки умов для комунікації на основі толерантності. Адже, як зазначає А. Перотті в книзі «Виступ на захист полікультурності», «на зміну поняттю глобального суспільства приходять поняття вузлового суспільства: індивіди більше не належать до єдиного суспільства, а входять у численні мережі, які перетинаються, створюючи безліч можливих комбінацій» [15, с. 30]. Саме гуманістичні засади християнства є основою толерування представників різних християнських конфесій, що в дискурсі сучасної полікультурності суспільства набуває особливої значимості.

Проблематика гуманістичної синергії ціннісних ідей різних релігій в умовах інформаційного соціуму привертає увагу науковців. Питання релігійної духовності, християнської етики, впливу християнства на сучасний моральний стан суспільства є предметом широкого обговорення в соціології, політології, релігієзнавстві. Безпосередньо або опосередковано досліджується релігійно-ціннісна проблематика в наукових працях А. Колодного, Л. Филипович, А. Глушака, А. Чернія, М. Заковича, П. Яроцького, П. Сауха, В. Пашенка, В. Долі, І. Мозгового, О. Сагана, В. Єленського, В. Лубського, С. Головащенко, М. Бабія, О. Бучми та інших. Особливо помітною в зазначеному дискурсі серед сучасних наукових праць є монографія О. Бродецького «Етичні цінності в релігіях: гуманістична синергія ідей» [5], у якій здійснено комплексне дослідження феномена етичних цінностей у релігіях з урахуванням можливостей смислової взаємодії гуманістичного морального ресурсу різних релігійних традицій світу. Автором осмислюються форми дієвості ідей релігійної етики в системі механізмів функціонування світоглядної культури минулого й сьогодення.

Однак, попри значний науковий інтерес до проблем ціннісно-смислової взаємодії релігій та суспільства, на окрему увагу заслуговують дослідження можливостей поєднання гуманістичного потенціалу християнських релігійних традицій у досягненні суспільних цілей на засадах толерантності.

Мета статті – обґрунтувати ідею втілення синергії гуманістичних, естетичних, етичних пріоритетів християнської релігії в суспільне життя.

Трансформаційні процеси в сучасному українському суспільстві вкотре актуалізують проблематику його інтеграції на засадах розвитку полікультурного плюралістичного демократичного суспільства. Для розгортання цих процесів необхідним є формування об'єднувального соціокультурного простору, який базується на засадах толерантності. «У концепції європейського полікультурного суспільства ... не можна не зважати на таку полікультурність, у рамки якої вписуються й до якої додаються всі інші розбіжності. Хіба можна обійти мовчанкою розмаїття релігійних поглядів у контексті побудови нової символічної культурної та політичної Європи? Необхідність взаєморозуміння й взаємного терпіння пояснюється не скептицизмом, а повагою до людей і їхніх вірувань» [15, с. 31]. Саме в площині актуальної необхідності взаєморозуміння можливе вирішення проблеми реалізації ідентичності, коли взаємоз'ясування призводить до взаємозбагачення. Моральні цінності, етичні засади, в основі яких лежить взаєморозуміння, любов до людини, притаманні християнській релігії, можуть стати гідним зразком для наслідування в усіх сферах суспільного життя.

Україна є поліконфесійною державою, що підкреслює полікультурний характер сучасного українського суспільства. Сьогодні виділяються декілька типів релігійної духовності: православна духовність, греко-католицька і протестантська релігійність. За кількістю християн Україна є

шостою на континенті й шістнадцятою у світі. Щодо сучасних християнських церков в Україні, то вирізняють православні: Українська православна церква (УПЦ) (Московського патріархату), Українська православна церква (УПЦ КП) – Київського патріархату, Українська автокефальна православна церква (УАПЦ), Українська автокефальна православна церква канонічна, католицькі, до яких належать римо-католицька церква в Україні, Українська греко-католицька церква, Мукачівська греко-католицька єпархія, а також протестантські: церква євангельських християн-баптистів, церква християн віри євангельської – п'ятидесятників, Українська лютеранська церква, церква адвентистів сьомого дня, харизматичні церкви в Україні тощо. Варто відмітити, що поміж різними церковними конфесіями та релігійними течіями посилюються протиріччя, що зумовлено політичними й економічними причинами. Поряд із цим окреслилася тенденція щодо прагнення їх вирішення на основі взаєморозуміння. Відсоток довіри українців до церкви високий. У 2016 р. довіру до церкви виявили 57% опитаних. Так, Патріарху Київському і всієї Руси – України Філарету тією чи іншою мірою довіряють 40% громадян, Митрополиту Київському і всієї України Онуфрію – 32%, Верховному Архієпископу Києво-Галицькому Святославу – 29%. Безперечно, рівень довіри до релігійних організацій відбувається паралельно зростанню відповідальності церкви перед своїм народом. Як підкреслила Л. Филипович: «Відтак Церква в Україні стала поводитим свого народу, умиротворцем суспільства, врозумленцем влади. Сакралізація нових функцій релігійних інституцій, надання священного статусу новим їх відносинам суттєво розширює «соціальний простір» релігії, урізноманітнює сфери її функціонування, створює нові вектори взаємин релігії, людини, церкви і суспільства» [17, с. 104]. Загалом для українського соціуму характерні толерантність до різних світоглядів і релігій, високий рівень релігійних свобод. Безперечно, в умовах політики мультикультуралізму можна говорити не про об'єднання релігійних течій і церковних конфесій, а про співпрацю всіх церков в інтересах народу України на засадах соціального складника сучасного екуменізму, тобто руху за інтеграцію, консолідацію церков у суспільно-політичних питаннях, а також на ґрунті чітко окреслених і виписаних законодавчо відносин поміж державними інституціями та представниками всіх конфесій і релігійних течій.

Із цього приводу особливого звучання набувають слова Папи Франциска, який прийняв на приватній аудієнції учасників пленарного засідання Папської ради зі сприяння християнській єдності на чолі з президентом Ради кардиналом К. Кохом. Він підкреслив, що єднання християн – це одна з основних його турбот, і він молиться, щоб її все більше поділяв кожен хрещений, адже єдність християн є суттєвою потребою нашої віри, потребою, яка виходить із самої віри в Ісуса Христа. «Мы звываем к единству потому, что звываем ко Христу. Мы хотим жить единством потому, что хотим следовать за Христом, жить Его любовью, вкушать тайну Его единства с Отцом, что и является сущностью Божественной любви», – зазначив він. Водночас із цим він назвав три моделі «хибного єднання». По перше, єдність – це не плід наших людських зусиль чи церковної дипломатії, а дар із вище. Наше завдання – прийняти цей дар і зробити його видимим для усіх. Із цього погляду єдність – це не стільки мета, скільки шлях «со своїми темпами и ритмами, с замедлениями и ускорениями, а также остановками». Шлях єднання не скасовує конфліктів і не виключає протиріч, а, навпаки, він може інколи поглибити непорозуміння. По-друге, єдність – це не одноманітність: «Когда

богословские, литургические, духовные и канонические различия, получившие развитие в христианском мире, по-настоящему укоренены в апостольской традиции, они обогащают единство Церкви, а не угрожают ему. Пытаться подавить эти различия означает идти против Святого Духа, Который действует, обогащая общину верных разнообразием даров». Екуменічне завдання, на його думку, полягає в тому, щоби поважати законне різноманіття і прагнути подолати відмінності, які несумісні з єдністю, яку хоче Бог. Третя хибна модель єдності – це поглинання: «Єдинство християн не подразумеваєт екуменізму «задним ходом», требующего от кого-то отказа от собственной истории веры; не терпит оно и прозелитизма, который является настоящим ядом для екуменического движения» [14]. На відміну від хибних моделей екуменізму, справжній екуменізм означає змістити увагу з себе, власних аргументів і формулювань на Слово Боже, яке потрібно слухати, приймати і свідчити у світі.

Отже, різні християнські конфесії покликані не до конкуренції, а до взаємодії. При цьому таке єднання має синергійний характер. Варто відмітити, що синергійний розвиток – це окремий різновид діалектичного розвитку, який визначається зміщенням акценту з моменту боротьби та непогодження на момент єдності й синтезу, це коли ціле, як казав Аристотель, більше за просту суму своїх частин.

Synergeia – слово, що прийшло з давньогрецької мови. Дослівно *συνεργία* перекладається як «спільна дія», «співробітництво», «співучасть». Найбільш поширені тлумачення цього терміна в різних наукових сферах: «Совместное действие; взаимодействие различных потенциал или видов энергии в целостном действии» [13, с. 278]; «Стратегические преимущества, которые возникают при соединении двух или большего числа предприятий в одних руках. Повышается их эффективность, что проявляется в росте производительности и (или) в снижении издержек производства; эффект совместных действий выше простой суммы индивидуальных усилий» [9, с. 146]; «Соработничество человека и Бога в реализации Божия замысла о спасении мира и человека; взаимодействие божественной благодати и человеческой свободы» [13, с. 168].

Людина й Бог повинні взаємодіяти один із одним, щоби здійснити факт людського спасіння. Зазначимо, що на цьому рівні існує певна проблематика прочитання поняття, адже західне й східне християнство по-різному трактують те, наскільки людина здатна брати участь у власному спасінні. Термін «синергія» застосовується й у соціології. Відомий учений початку ХХ ст. Лестер Уорд більшу частину своєї творчості пов'язував саме з ідеєю синергетичної соціології. Він уважав, що синергія – це будь-яка взаємодія поміж людьми, починаючи від ідеї спільної праці як засади спільноти й закінчуючи феноменами незапланованого та неусвідомленого співробітництва індивідів, які переслідують власні цілі, але діють при цьому в одному напрямі, як соціальна засада. Як бачимо, термін використовується в різних сферах, але в будь-якому випадку під час уживання слова «синергія» завжди мається на увазі певна синхронна дія агентів, формула якої така: $1+1=3$.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови міститься й таке визначення синергії: «Синергія – підвищена результативність спільної дії чинників порівняно з тими ж, які діють окремо» [7, с. 853].

Т. Берсенева в статті «Синергія в культурі» дає таке визначення цього поняття: «Синергія – совместное действие, взаимодействие различных потенциал или энергий, имеющих общую направленность к идеалу, с одновременным достижением синергического эффекта» [3]. Вона також зазначає, що поняття синергії, яке останнім часом є широкоживаним у наукових колах, свою початкову концептуалізацію отримало в православ'ї, містико-аскетичній традиції ісихазму, містичній, аскетичній течії східного християнства, також можна говорити й про те, що власне саме розуміння її сутності зустрічається й в античних філософських текстах.

Щодо визначення поліконфесійної діяльності як синергії гуманістичного, етичного та естетичного складників, то

потрібно також зупинитися на понятті «гуманізм». Гуманізм – це система ідей, поглядів на людину як на найвищу цінність [5, с. 16]. Людина залежна від Бога, але, будучи наділеною здатністю творити й мислити, відіграє особливу роль. Біблійна концепція ґрунтується на погляді, що увесь космос, земний світ і вінець природи – людина – створені Вищим творчим початком – Богом. Істина відома, її повідомив Бог у Біблійних текстах. Біблія (Святе писання, Священне писання) складається з двох частин: Старий Заповіт – іудейська частина, і Новий Заповіт – християнська. В основі назви «Заповіт» (від івр. ברית – угода, договір, союз, заповіт) лежить ідея угоди Бога з усім людством: християни визнають Богонатхненними обидві частини, Біблію перекладено майже всіма мовами світу. Біблія – збірка священних текстів християн та іудеїв, залишається найбільш читаною книгою у світі. Біблія писалася протягом близько 16 століть, вона являє собою зібрання з 66 книг. Перша частина Старого Завіту – Закон (давньоєвр. Тора) – складається з п'яти давніх сувоїв-книг, які називаються П'ятикнижжям Мойсея. Тут розповідається про створення світу, гріхопадіння та союз Бога з народом Ізраїлю. У цій книзі міститься текст Десяти заповідей, які отримав Мойсей від Бога на горі Сінай і які мають глибокий гуманістичний зміст.

Друга частина Старого Завіту – Пророки. Це здебільшого історичні, пророчі, релігійно-поетичні, а також дидактичні книги. Нагадаємо, що 39 книг Старого Завіту визнають як Богонатхненні всі християни (католики, православні та протестанти). Завдання людини полягає в тому, щоби Біблію правильно розуміти й виконувати. Апостол Павло закликав: «Преобразуйтесь обновлением ума вашего», щоби «иметь Бога в разуме» (Рим, 12, 2; Рим, 1, 28). Відповідно до Біблії, Бог створив людину на шостий день творіння «по образу і подобию Своему». Попередні цикли творіння можна умовно розглядати як підготовчі до створення людини. Так, Богослов Іоан Екзарх у творі «Шестиднів» пише: «Среди всего ранее сотворенного не было настолько ценного создания, как человек ... он достойнее и величественнее всего остального... И не только достойнее, но и является хозяином всего, и все для него создано» [18, с. 132]. Тисячу років потому Тейяр де Шарден також говорив про людину як вінець творчої еволюції Богом створеної природи, вершини космогенезу.

Згідно з християнським віровченням, перевага людини над усім сущим пояснюється її одночасною належністю до двох світів: видимого фізичного й невидимого духовного (трансцендентного). Християнська антропологія, розглядаючи людину передусім як явище духовного порядку, цінність особистості пов'язує саме з її духовною стороною.

У християнстві людина є рабом Божим. Бути рабом Бога – це передусім бути рабом духа. Варто обов'язково враховувати, як підкреслює С. Аверінец, що християнство «ни в коем случае не религия «духа» – это религия «святого духа», что отнюдь не одно и то же. Ее идеал – не самоодухотворение, а «покаяние», очищение и «святость» [2, с. 106]. «Возлюби Господа Бога твоего всем сердцем твоим, и всею душою твоею, и всем разумением твоим. Сия есть первая и наибольшая заповедь. Вторая же, подобная ей: возлюби ближнего твоего, как самого себя» (Еванг. От Матфея, гл. 22, ст. 37–39). Любов до людини як до Творіння Божого наявна в цих словах. Саме вона і є тим ядром віри, яке має бути першочерговим для вірянина й містить у собі готовність до діалогу з представниками інших конфесій [4]. Як підкреслював відомий філософ Е. Фромм, найважливішою ціннісною директивою життя є заповідь любові до ближнього, натепер вона є аж ніяк не меншою, а може, навіть більш актуальною, аніж у попередні часи історії.

Релігійний світогляд, релігійні цінності, гуманізм і його основні принципи є невід'ємними елементами культури на всіх етапах її історичного буття. Християнство як кількісно найбільша світова релігія істотно впливає на напрями розвитку цивілізації в усі періоди її історичного буття. «Ґрунтуючись на засадах біблійного монотеїзму, успадковуючи й розвиваючи загальнолюдський смисл десяти

етико-релігійних заповідей, християнство вносить у ціннісний ресурс людської духовності ще більш виражений порівняно з іншими релігійними традиціями не просто антропологічний, а саме персоналістичний зміст», – зазначає О. Бродецький [5, с. 126]. Маючи корені в античному суспільстві, християнство не просто перейняло, а й посилює властиві цьому суспільству індивідуалістичні, особистісні інтенції, надавши їм сакралізовану мотивацію. Ю. Брюховецька підкреслює: «Переключивши увагу людини з суспільно-політичної діяльності на релігію й мораль, направивши її активність зі сфери зовнішніх відносин на перетворення власного духовного світу, християнство в особі Ісуса Христа втілює образ мученика, поширивши на цей образ увесь трагізм існування людства, яке в ім'я порятунку та майбутнього блаженства прирече на ганебну страту на хресті власного Бога» [6]. Очевидно, що це не лише релігія закону та покори, це релігія з чітко вираженим лейтмотивом – ідеєю вільного вибору особистістю своєї духовної долі через відкриття себе Божественній благодаті, через прийняття Боголюдини, Ісуса Христа, другої іпостасі Святої Трійці як особистого спасителя». Зазначимо, на співвідносності свободи людини та засад християнського вчення наголошував й Папа Іван Павло II, підкреслюючи, що Христос «нас визволив на те, щоб ми були свободні» (гл. 5, 1) [8].

Свобода містить можливість, з одного боку, довершення людини, а з іншого – занепаду. У цьому дискурсі актуалізується ціннісний складник світогляду людини. Так, Августин Блаженний зазначав, «справді там, де говориться «не пожадай» і «не зазіхай» і де не певне діяння чи утримання від діяння в заповіданнях божественних потрібне зусилля волі, вільний її вияв буває досить помітним. Тому нехай ніхто не звинувачує Бога в серці своєму, але кожний нехай закидає собі, коли грішить. Так само коли щось по Богові людина чинить, нехай не відлучає цього від власної волі. Бо ж коли людина таке виконує не всупереч волі своїй, тоді варто іменувати це добрим ділом, тоді належить сподіватися на заслуги добрих діл перед тим, про Кого сказано було: «Той, що віддасть кожному по ділах його» (Мф, 16, 27) [1, с. 533].

Християнство називають релігією любові. Так, О. Цветков у книзі «Культура й релігія» наголошує: «Це релігія любові і співчуття, об'єднуючої рівності всіх перед Богом. Вона сформулювала якісно іншу людину, яка згодом створила нову культуру» [19, с. 78]. Саме в християнстві утверджується ідея розуміння Бога передусім як любові. Тут знаходимо й пояснення сутності самої любові. «Якщо я говорю мовами людськими й ангельськими, а любові не маю, то я – мідь дзвінка, або кимвал звучачий. Якщо маю дар прокування, і знаю всі таємниці, і маю всяке пізнання і всю віру, так що можу й гори переставляти, а не маю любові, то я – ніщо. І якщо я роздам все майно моє та віддам тіло моє на спалювання, а любові не маю, немає мені в тому ніякої користі. Любов довготерпить, любов милосердує, не задрить, любов не величається, не надимається, не поводитьсь нечемно, не шукає тільки свого, не рветься до гніву, не думає лихого, не радіє з неправди, але тішиться правдою, усе зносить, вірить у все, сподівається всього, усе терпить! Ніколи любов не перестає!» (Коринтянам 13:1-8). Ці слова добре відомі кожному християнину. Така любов наповнює життя людини високим сенсом: взаємодії на основі етико-сміслової наповненості цього поняття – безмежної доброти та чуйності. І попри те, що технолігічна й раціональна культура Заходу вважається самодостатньою, саме завдяки духовному досвіду християнства вона все ще відкрита до позитивних духовних впливів і прагнень.

Зазначимо, що відмінності поміж християнськими течіями є порівняно незначними, проте в межах самих конфесій християнства існує досить сильне усвідомлення відмінностей у нюансах віросповідної ідентичності. У межах протестантської філософії обґрунтовано єкуменічний рух, який виник у 1910 році й діє під керівництвом Всесвітньої

ради церков. А. Радецька підкреслює: «XX сторіччя – доба кровопролитних воєн і виникнення руху за розброєння, зростання секуляризації й законодавчого утвердження принципів свобод совісті, водночас період появи фундаменталістських і вкрай нетерпимих релігійних рухів. У цих умовах найбільші християнські конфесії повинні були дати свою відповідь на гострі проблеми сучасності як на міжхристиянському, так і на внутрішньоцерковному рівнях. Однією з форм пошуку цієї відповіді стало створення концепції єкуменізму й виникнення єкуменічного руху. Єднальним чинником в єкуменічному русі є сама належність до християнства та віра в Ісуса Христа» [16, с. 3].

Без сумнівів, в Україні, де історія української церкви є доволі суперечливою та складною, питання політичної й релігійної ідентичності синергією переплітаються. Та все більш актуальними стають пошуки площини толерантного діалогу, єднання на основі християнських цінностей, взаємодії, прикладом чому, зокрема, слугує Міжконфесійний молитовний рух «За звільнення України», де миряни запрошуються на спільну молитву за припинення війни, у т. ч. дітовбивчої; недопущення ядерної війни; повернення як України, так і Росії; збереження життя воїнів; зцілення поранених; визволення полонених і відняття зниклих безвісти; за тих, хто віддав найдорожче – це життя за волю України; осягнення в народі і світі дару єдності й любові. «Ти постом і молитвою можеш зупинити війну в Україні!» – звертання до мирян Міжконфесійного молитовного руху «За звільнення України»: «Моліться, люди ви до Бога! Моліться за своїх дітей, за церкву, волю, Україну, За твердість віри всіх людей!» Протоієрей Г. Коваленко на засіданні українського християнського академічного товариства (УХАТ) «Шляхи примирення Київської Церкви» наголосив: «Маємо навчатися впізнавати християнина у представнику іншої конфесії і свідчити, що ця людина живе за Христовими законами. З іншого боку – потрібно впізнавати віруючого у представниках інших релігій, бо ми віримо у одного Бога... Треба пропонувати шляхи, які будуть корисними для майбутнього українського суспільства, де спільнота віруючих різних конфесій та релігій відлучає себе єдиною у молитві за Україною. Адже, виконуючи «Боже великий єдиний...», разом ми вже демонструємо новий формат, який треба плекати і розвивати...» [10].

Яскравим прикладом толерування, синергічної взаємодії представників різних конфесій, результатом якої є синергія гуманізму, етики та естетики, яка спрямована на пропагування наслідування, дотримання християнських заповідей, є, зокрема, діяльність Всеукраїнської громадської організації «Спілка християнських письменників України». Оскільки ця діяльність є процесуальною, а спілка дуже активна, згуртована, цілеспрямована, то її результативність завжди висока. Така модель єднання на основі Біблійних істин є гідною відповіддю на виклики сьогодення. Прикладом є й благодійність релігійних організацій, адже благодійність – це і є благом як і для тих, хто отримує необхідну допомогу, так і для тих, хто її надає. Гуманістичне зерно безкорисливої людяності, жертвовності, відданості – ціннісне ядро християнської релігії.

Прикметно, що релігійний плюралізм є характерною рисою українського суспільства ще й тому, що це зумовлено й географічним розташуванням нашої країни. Адже Україна розташована на пограниччі Заходу та Сходу, основних течій християнства – католицизму і православ'я, а пізніше й протестантизму. Ментальні особливості українського народу також сприяють цьому. Інтровертність, кордоцентричність, толерантність, притаманні менталітету українця, визначають світоглядну плюральність. Як зазначає А. Колодний – президент Української Асоціації релігієзнавців, керівник Відділення релігієзнавства Інституту ім. Г.С. Сковороди Національної академії наук України, «релігійний плюралізм має в Україні свої історичні та ментальні корені. Історія формувала Україну конфесійно плюральною» [11, с. 101], отже, гуманістичні цінності, які базуються на толерантності, взаємоповазі завжди були й будуть визначальними

для українського народу. Міжконфесійна синергія християн забезпечується спільною метою – втілення християнських цінностей у суспільне життя країни.

Отже, христологія сформувала нову антропологію: культивує братерську любов, християнство сприяло установленню високої моральності, щирої людяності, справедливості, готовності до діалогу, співпраці заради наближення життя до ідеалів гармонії. Моральні цінності, етичні засади, в основі яких лежить взаєморозуміння, любов до людини, що притаманні християнській релігії, можуть стати гідним зразком для наслідування в усіх сферах суспільного життя.

Християнські цінності є основою для толерування представників усіх трьох християнських конфесій в Україні: православних, католиків і протестантів. Їх взаємодія може здійснюватися на основі синергії гуманізму, етики та естетики, природно властивій християнству, що обумовлює перспективи подальших пошуків у цьому науковому напрямі.

Література

1. Августин. О благодати и свободном произволении. Краткая история этики / А.А. Гусейнов, Г. Иррилиц, Москва, 1987. С. 532–557.
2. Аверинцев С.С. Поэтика ранневизантийской литературы. Москва, 1997. 343 с.
3. Берсенева Т.П. Синергия в культуре. Вестн. Томского. гос. ун-та. 2013. № 377. С. 36–44. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/sinergiya-v-kulture> (дата звернення: 01.02.2018).
4. Біблія, або Книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту із мови давньоєврейської й грецької на українську наново перекладена / Українське Біблійне Товариство. Київ, 1993. 296 с.
5. Бродецький О.Є. Етичні цінності в релігіях: гуманістична синергія ідей: монографія. Чернівці, 2016. 336 с.
6. Брюховецька Ю. Дійсність і дівість таїнств у церковній культовій традиції православного християнства. Світогляд – Філософія – Релігія. 2011. С. 114–121.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 170 000 / уклад., гол. ред. В.Т. Бусел. Київ, 2003. 1427 с.
8. Енцикліка Івана Павла II, *veritatis splendor* – сайво істини. URL: <http://www.christusimperat.org/uk/node/37402> (дата звернення: 01.02.2018).
9. Зуб А.Т. Стратегический менеджмент: теория и практика: учеб. пос. для вузов. Москва, 2002. 415 с.
10. Коваленко Г. Потребуємо такої моделі єдності, яка б не знищувала нашої унікальності. Релігійно-інформаційна служба України. URL: http://risu.org.ua/ua/index/monitoring/society_digest/64676/ (дата звернення: 01.02.2018).
11. Колодний А. Феномен українського релігійного плюралізму. Релігійна свобода: Свобода буття релігії в сучасному соціумі. Наук. щорічник. / за заг. ред. д. філос. н. А. Колодного. 2012–2013. № 17–18. 214 с.
12. Краткий религиозно-философский словарь / сост. Л.И. Василенко. Москва, 1996. 256 с.
13. Краткий философский словарь: 288 понятий, 156 персон / сост. Г.Г. Кириленко, Е.В. Шевцов. Москва, 2010. 479 с.
14. Панков Г.Д. Христианская антропология жертвенности: евангельский идеал и современные реалии. URL: <http://studydoc.ru/doc/2161798/pankov-g.d.hristianskaya-antropologiya> (дата звернення: 01.02.2018).
15. Перотті А. Виступ на захист полікультурності. Львів, 2001. С. 29–38.
16. Радецькая А.В. Экуменизм и антиэкуменизм в современном православии: автореф. дисс. ... канд. филос. наук: спец. 09.00.14. Санкт-Петербург, 2011. 27 с. URL: <http://www.search.rsl.ru/ru/record/01004854874> (дата звернення: 01.02.2018).
17. Филипович Л. Нові релігійні течії та організації в Україні. Київ, 1997. 203 с.
18. Фролов И.Т. О человеческом в человеке. Москва, 1991. 384 с.
19. Цветков О.П. Культура і релігія: навч. посіб. Київ, 2011. 192 с.

Анотація

Дем'янюк М. Б. Християнська релігія та суспільство: гуманістичні засади синергії. – Стаття.

У статті підкреслюється, що Україна є поліконфесійною державою, в якій співпраця всіх церков в інтересах українського народу повинна мати синергійний характер. Усе більш актуальними стають пошуки площини толерантного діалогу, єднання на основі християнських цінностей, взаємодії. Підсумовується, що християнство сприяло установленню високої моральності, щирої людяності, справедливості, готовності до діалогу, співпраці заради наближення життя до ідеалів гармонії. Моральні цінності, етичні засади, в основі яких лежить взаєморозуміння, любов до людини, що притаманні християнській релігії, можуть стати гідним зразком для наслідування в усіх сферах суспільного життя. Християнські цінності є основою для толерування представників усіх трьох християнських конфесій в Україні: православних, католиків і протестантів. Їх взаємодія може здійснюватися на основі синергії гуманізму, етики й естетики, природно властивій християнству, що обумовлює перспективи подальших пошуків у цьому науковому напрямі.

Ключові слова: християнство, поліконфесійність, гуманізм, синергія, толерантність, суспільство.

Аннотация

Дем'янюк М. Б. Христианская религия и общество: гуманистические основания синергии. – Статья.

В статье подчеркивается, что Украина является поликонфессиональным государством, в котором сотрудничество всех церквей в интересах украинского народа должно иметь характер синергии. Наиболее актуальными становятся поиски оснований толерантного диалога, единения на основе христианских ценностей, взаимодействия. Подытоживается, что христианство способствовало установлению высокой моральности, искренней человечности, справедливости, готовности к диалогу, сотрудничеству ради продвижения жизни к идеалам гармонии. Моральные ценности, этические нормы, в основе которых лежит взаимопонимание, любовь к человеку, присущие христианской религии, могут стать достойным образцом для подражания во всех сферах общественной жизни. Христианские ценности являются основанием для толерации представителей всех трех христианских конфессий в Украине: православных, католиков и протестантов. Их взаимодействия может осуществляться на основе синергии гуманизма, этики и эстетики, свойственной христианству, что обуславливает перспективы дальнейших поисков в данном научном направлении.

Ключевые слова: христианство, поликонфессиональность, гуманизм, синергия, толерантность, общество.

Summary

Demianiuk M. B. Christian religion and society: humanistic principles of synergy. – Article.

It has been proved in the article that Ukraine is a multi-confessional state, in which the cooperation of all churches in the interests of Ukrainian people should be synergistical. Searching for a tolerant dialogue and unity based on Christian values and interaction is becoming more and more actual.

It has been summarized that Christianity contributed to the establishment of high morality, true humanity, justice, readiness for dialogue, cooperation in order to bring life closer to the ideals of harmony. Moral values, ethical principles, based on mutual understanding, love for man, which are inherent in Christian religion, can become a worthy model for imitation in all spheres of social life.

Christian values are the basis for the tolerance of representatives of all three Christian denominations in Ukraine: Orthodox, Catholics and Protestants. Their interaction can be based on the synergy of humanism, ethics and aesthetics, which is naturally characteristic of Christianity. It determines the prospects for further research in this scientific direction.

Key words: Christianity, multiconfessionalism, humanism, synergy, tolerance, society.